
19

Grote Merenregio

Aan de orde is de behandeling van:

- **het verslag van een algemeen overleg over de Grote Merenregio (29237, nr. 150).**

De beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter:

Ik heet minister Ploumen voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking welkom. De spreektijd in dit VAO is twee minuten per fractie.

Mevrouw De Caluwé (VVD):

Voorzitter. De Nederlandse meerjarenplannen voor Rwanda, Burundi en Uganda zijn zeer nationaal gericht en niet op elkaar afgestemd. Ze verwijzen zelfs nauwelijks naar elkaar. Het regioprogramma voor het Grote Merengebied, dat richtinggevend, overkoepelend en coördinerend zou moeten zijn, is dat niet. En dat terwijl het Grote Merengebied de regio is waar de problemen zo zeer met elkaar verweven zijn. De VVD vindt dat het regionale programma leidend moet zijn. De bilaterale programma's moeten een afgeleide zijn van dit regionale programma. Dat was ook de opzet, maar in de praktijk zitten we opgescheept met vier stand-aloneplannen. Nu de noodzakelijke en voorziene afstemming in de praktijk niet blijkt te werken, vindt de VVD dat de plannen moeten opgaan in één enkel plan voor de hele regio. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de politieke, economische en maatschappelijke problematiek in het Grote Merengebied zeer met elkaar vervlochten is;

overwegende dat een VN Expert Group recentelijk nog heeft aangegeven dat landen als Rwanda en in mindere mate Uganda nauw betrokken zijn bij de onrusten in Oost-Congo;

overwegende dat Nederland naast een regionaal beleid voor het gebied ook aparte, niet op elkaar afgestemde bilaterale programma's heeft met Rwanda, Burundi en Uganda;

overwegende dat één geïntegreerd programma effectiever, goedkoper en efficiënter is dan vier aparte programma's;

overwegende dat het samenvoegen van de programma's het voortbestaan van de partnerrelatie en daarmee specifieke programma's voor Rwanda, Uganda en Burundi niet in de weg hoeft te staan;

verzoekt de regering, de bilaterale overeenkomsten te vervangen door één regionaal programma voor het Grote Merengebied,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden De Caluwé en Agnes Mulder. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 151 (29237).

De heer Sjoerdsma (D66):

Voorzitter. Wij hebben over de Grote Merenregio een goed debat gevoerd met de minister. Ik dank haar nogmaals voor haar antwoorden. Ik zal drie moties indienen om haar een steuntje in de rug te geven.

D66 wil graag dat verkrachte vrouwen in conflictgebieden toegang tot abortus krijgen. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat abortus bij vrouwen die zwanger zijn als gevolg van verkrachting slechts plaatsvindt indien er een medische noodzaak is;

van mening dat louter een medische noodzaak als grond voor abortus bij verkrachtingslachtoffers in conflictgebieden zich niet verhoudt tot de beoogde regeringsinzet op vrouwenrechten en bescherming van vrouwen in conflictgebieden;

verzoekt de regering, te bevorderen dat abortus binnen de Nederlandse noodhulp mogelijk is voor vrouwen in conflictgebieden die als gevolg van verkrachting zwanger zijn geraakt;

verzoekt de regering tevens, steun te verlenen aan organisaties die kunnen voorzien in de mogelijkheid van een abortus bij deze categorie vrouwen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Sjoerdsma. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 152 (29237).

De heer Sjoerdsma (D66):

D66 wil geen ambassades sluiten totdat de kabinetsvisie op de modernisering van de diplomatie er is. Daarom dien ik de volgende motie in.

Sjoerdsma

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het sluiten van een ambassade een significant diplomatiek signaal is;

constaterende dat de Adviescommissie Modernisering Diplomatie aanbeveelt dat Nederland op zoveel mogelijk plaatsen fysiek aanwezig is;

verzoekt de regering, de posten in Uganda, Rwanda, Burundi en Sudan open te houden totdat de Kamer een integraal debat heeft gevoerd over de kabinetsvisie op moderne diplomatie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Sjoerdsma. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 153 (29237).

De heer **Sjoerdsma** (D66):

D66 wil graag de positie van het Internationaal Strafhof in het algemeen, maar in Afrika in het bijzonder, verstevigen. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het Internationaal Strafhof onder vuur ligt van de Afrikaanse Unie en het draagvlak voor het Internationaal Strafhof als gevolg van deze anticampagne in Afrika afneemt;

van mening dat Nederland een bijzonder belang heeft om de positie van het Internationaal Strafhof bij de aangesloten landen te verstevigen;

verzoekt de regering, zich zowel bilateraal als via de EU nadrukkelijk in te spannen om het draagvlak voor het Internationaal Strafhof in het algemeen en in Afrika in het bijzonder te verstevigen en de Kamer te informeren over haar inzet,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Sjoerdsma. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 154 (29237).

Mevrouw **Maij** (PvdA):

Voorzitter. Ik wil van de gelegenheid gebruikmaken om een belangrijk onderwerp dat wij tijdens het algemeen overleg hebben besproken, nog extra aandacht te geven. Tijdens het algemeen overleg inzake het Grote Merengebied bespraken we dat er nog veel te doen staat om grondstofketens transparant te maken. De PvdA vindt het broodnodig om een beter inzicht te krijgen in die grondstofketens, zowel wat betreft de herkomst van grondstoffen als wat betreft de omstandigheden waaronder zij gewonnen worden. Dit is nodig om ervoor te zorgen dat de opbrengst van grondstoffen in conflictgebieden zoals Oost-Congo bijdraagt aan de ontwikkeling en armoedebestrijding. Nu nog is de winning van grondstoffen in deze gebieden te vaak een vloek in plaats van een zegen en zijn er te veel links tussen mijnbouw, corruptie en conflict.

De minister meldde ons dat Nederland al in belangrijke mate bijdraagt aan het verduurzamen van deze grondstofketens, met name op het gebied van tin. Dat is mooi. Wij prijzen de moed van Nederland en de betrokken bedrijven om tegen de trend in gewoon wel mineralen legaal, transparant en volgens fatsoenlijke standaards uit mijnen in Congo te blijven betrekken. Wij danken haar voor haar toezegging, hier bovenop te blijven zitten en de Kamer via de grondstoffenbrief verder te informeren over de voordeelingen omtrent het verduurzamen van grondstofketens en de plannen voor de komende tijd.

De PvdA heeft de minister ook gevraagd, de Kamer verder te informeren over de mogelijkheden die Nederland heeft om zich in te zetten voor het weren van conflictgrondstoffen van de Europese markt. Ik wijs op hout dat als het illegaal gekapt wordt, de Europese markt niet meer op mag. De minister heeft aangegeven, in lijn met een eerder aangenomen PvdA-motie, dat zij de Kamer zal informeren hoe zij dit in een brede context ziet en welke mogelijkheden zij ziet voor het weren van grondstoffen waarvan de winning bijdraagt aan corruptie en conflict. Daar willen wij graag een einde aan maken. Dank daarvoor. Wij zien de informatie hierover tegemoet.

De voorzitter:

Hiermee zijn wij gekomen aan het eind van de eerste termijn van de Kamer. De minister kan meteen antwoorden.

Minister **Ploumen**:

Voorzitter. Ik dank de Kamer voor de moties en opmerkingen.

De motie op stuk nr. 151 van de leden De Caluwé en Agnes Mulder gaat over de regionale aanpak voor het Grote Merengebied. De problemen op het gebied van veiligheid in met name oostelijk Congo hebben hun weerslag op de situatie in de hele regio. Daarom is inderdaad een regionale aanpak vereist voor de relatie met de landen in die regio. Die regionale benadering hebben wij ook in het beleid. Er is echter nog onvoldoende sprake van regionale samenwerking tussen de landen in de Grote Merenregio zelf. Daarom gaan we vanuit de bilaterale programma's in Uganda, Rwanda en Burundi – partnerlanden – die samenwerking stimuleren. We zien het in meer regio's ter wereld: een regionale benadering zonder bilaterale programma's is als een stoel zonder poten. Beide zijn nodig. Dat is ook de aanbeveling van het rapport

Ploumen

van Docters van Leeuwen. Men moet op zoveel mogelijk plaatsen aanwezig zijn.

Het afschaffen van bilaterale programma's zou een belangrijke verzwakking van de partnerrelaties zijn, en daarvoor ook verlies aan effectiviteit betekenen, niet alleen in de ontwikkelingsamenwerkingsrelatie maar ook in de politieke en de handelsrelatie. Ik wil er wel naar streven om de bilaterale programma's nog beter te laten aansluiten bij het regionale programma voor de Grote Meren. Ik wil de instrumenten die mij daarvoor ten dienste staan, daarvoor ook gebruiken. Dat zijn bijvoorbeeld de Meerjarige Strategische Plannen ten aanzien van de drie landen. Die wil ik direct laten aansluiten en ophangen – om dat nare woord te gebruiken – aan het regionale plan. Ik wil op die manier optimale synergie creëren, nog meer samenhang en een gecoördineerde aanpak van de oorzaken van de conflicten. In die zin wil ik voortgaan. Ik wil de motie dan ook ontraden.

De tweede motie is van D66.

De voorzitter:

Ik kijk even naar de eerste motie. Mevrouw De Caluwé.

Mevrouw De Caluwé (VVD):

Begrijp ik het goed dat de minister aangeeft dat zij de plannen wil ophangen aan het regioprogramma, zoals eigenlijk de bedoeling was, dat zij hierin leidend en overkoepelend wil laten zijn? Wil zij daaraan het bilaterale programma ophangen, zoals ik zelf heb gezegd, en dat op korte termijn?

Minister Ploumen:

Het laatste zeker, want het proces van die Meerjarige Strategische Plannen zal nu natuurlijk in gang worden gezet naar aanleiding van de nieuwe nota. De regionale dimensie van de problemen zal leidend zijn. De implicaties daarvan voor de bilaterale programma's zijn groot, niet alleen in politieke zin maar ook als wij kijken naar zaken als voedselzekerheid en seksuele en reproductieve rechten. Dus in alle Meerjarige Strategische Programma's van de landen zal eerst een deel worden opgenomen, ontleend aan het regionale plan dat wordt opgesteld. De bilaterale programma's zullen daaruit volgen.

Mevrouw De Caluwé (VVD):

In dat geval overweeg ik de motie tijdelijk aan te houden.

De voorzitter:

U houdt de motie dus aan? Ik begrijp dat dat het geval is.

Op verzoek van mevrouw De Caluwé stel ik voor, haar motie (29237, nr. 151) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Minister Ploumen:

Ik kom bij de motie op stuk nr. 152 van D66 over toegang tot abortus in conflictgebieden. Eerder al gaf ik antwoord op schriftelijke vragen of abortus onder de Geneefse Conventie valt. Slachtoffers van oorlogsgeweld, waaronder wij ook verkrachting verstaan, dienen op basis van het humanitair oorlogsrecht binnen de kortst mogelijke tijd en in de grootst mogelijke omvang de medische zorg te ontvangen die hun toestand vereist. Het humanitair oorlogsrecht voorziet niet specifiek in een recht op veilige

abortus maar wel in het recht op noodzakelijke medische zorg. Het is belangrijk om de begrippen "medische noodzaak" en "noodzakelijke medische zorg" te onderscheiden, want in het eerste geval bepaalt een arts of een hulpverlener of er sprake is van medische noodzaak. Het begrip "noodzakelijke medische zorg" vat ik op als de zorg die de vrouw in kwestie noodzakelijk acht. Dat is wat mij betreft inclusief abortus. Vrouwen moeten de mogelijkheid hebben te kiezen voor een veilige beëindiging van de zwangerschap. Ik zie de motie dan ook als ondersteuning van beleid.

Dan de motie van de heer Sjoerdsma op stuk nr. 153 over de Grote Merenregio en de aanwezigheid van ambassades in dat gebied, in de drie landen die ook OS-partnerlanden zijn. Het kabinet heeft aangekondigd met een visie op het postennetwerk te komen. Ik vraag de heer Sjoerdsma dan ook of de motie kan worden aangehouden tot die visienota wordt besproken, want dan kan dit in de integrale afweging worden bekeken. Ik weet zeker dat mijn collega Frans Timmermans die deze nota zal presenteren dan ook zeer bereid is om daarover te spreken.

De heer Sjoerdsma (D66):

Ik denk dat de minister en ik elkaar hier goed kunnen treffen, omdat deze motie er nu juist over gaat om niets te veranderen aan het open zijn van die ambassades totdat die visie er is en totdat daarover een debat is gevoerd, omdat er namelijk geluiden waren vanuit deze Kamer om daarop een voorschot te nemen en deze ambassades te sluiten. Ik wil ze graag openhouden en niets veranderen aan de bestaande situatie totdat wij de visie hebben en het debat daarover hebben gevoerd.

Minister Ploumen:

Die visie zal de weerslag zijn van de discussies die de afgelopen maanden zijn gevoerd, met name natuurlijk ook op grond van de aanbevelingen van de heer Docters van Leeuwen en zijn commissie. Het lijkt mij uitstekend om tot die tijd – ik geloof ook niet dat daar enige aandring toe was – geen verregaande en ingrijpende beslissingen te nemen aangaande het postennetwerk.

Ik kom op de motie-Sjoerdsma op stuk nr. 154 over het indien nodig vergroten van het draagvlak van het ICC in Afrika, zowel in de bilaterale contacten als in EU-verband. Met name dat laatste is heel erg belangrijk. Nederland wil niet de enige speler zijn die daarop aandringt en doet dat graag in EU-verband. In de praktijk breng ik dit onderwerp ook onder de aandacht in mijn bilaterale contacten met Afrikaanse leiders. Recentelijk heb ik hierover nog gesproken met president Museveni van Uganda. Ik zie de motie dan ook als ondersteuning van beleid.

De voorzitter:

Dat is helder.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

De stemmingen over de moties zijn aanstaande dinsdag.